

(c) subsp. *tenuifolia* (WALLR.) KUBÁT — kyselka obecná tenkolistá, šťovík menší tenkolistý

Tab. 78/2

Acetosella multifida (LINNAEUS) Á. LÖVE subsp. *tenuifolia* (WALLROTH) KUBÁT Severočes. Přír. 19: 42, 1986. — Syn.: *Rumex acetosella* L. var. *tenuifolius* WALLR. Sched. Crit. 1: 186, 1882. — *R. acetoselloides* BALANSA Bull. Soc. Bot. Fr. 1: 282, 1854. — *R. tenuifolius* (WALLR.) Á. LÖVE Bot. Not. 1941: 99, 1941. — *R. acetosella* subsp. *tenuifolius* (WALLR.) HADAČ et HAŠEK Sborn. Přírod. Klubu Pardubice 1/5: 6, 1948. — *Acetosella vulgaris* FOURR. subsp. *tenuifolia* (WALLR.) HADAČ et HAŠEK ibid. — *Acetosella tenuifolia* (WALLR.) Á. et D. LÖVE Icel. Univ. Inst. Appl. Sci. Agric. Rep., ser. B, 3: 108, 1948. — *Rumex acetosella* subsp. *acetoselloides* (BALANSA) DEN NIJS Feddes Repert. 95: 60, 1984.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 116. — Fl. Exs. Reipubl. Social. Českoslov., no 1436. — Pl. Českoslov. Exs., no 390. — Extra fines: Fl. Exs. Bavar., no 1423b, c. — Fl. Siles. Exs., no 1001.

Oddenek krátký až dlouze plazivý. Lodyhy vzpřímené nebo poléhavé, někdy kořenující, často již od báze větvené. Listy čárkovité, 8-10(-20) × delší než široké, na okraji obvykle podvinuté, dolní zpravidla širší než horní; bazální laloky většinou zmnožené (2-10 párů). Nažky volné, s krovkami nesrůstající.

2n = 28 (ČSR: více zjištění, především z teplejších území)

Poznámka: V jediném případě (fyt. o. 4a. Loun. Střed.: Boreň) byly zjištěny úzkolisté diploidní rostliny (2n = 14) s nepřírostlými krovkami; vyžadují další studium.

Variabilita: Na písčinatech převažují rostliny s dlouze plazivými oddenky a s lodyhami často poléhavými, na skalních výchozech mívají oddenky zkrácené a lodyhy obvykle vzpřímené. Některé populace rostlin na skalách mají listy širší, tvarem se blížíci subsp. *vulgaris*; liší se větvením lodyhy od báze.

4. *Rheum* L. — reveň (rebarbora)

Rheum LINNAEUS Sp. Pl. 371, 1753.

Lit.: LOZINA-LOZINSKAJA A. S. (1936): Sistematičeskij obzor dikorastuščich vidov roda *Rheum* L. Fl. i Sist. Vysš. Rast. 3: 67-141. — SAMUELSSON G. (1936): Die chinesischen Arten der Gattung *Rheum*. Svensk Bot. Tidskr. 30: 697-721. — STOJANOFF N. (1937): Kritische Studien und kleine Mitteilungen V. Über die Autochtonität des Rila-Rhabarbers. Izv. Carsk. Prirod. Inst. Sofija 10: 247-258. — DOMIN K. (1937): Reveň (*Rheum rhaponticum*) v Rílském pohorí v Bulharsku. Čas. Čs. Lékárn. 17: 173-175. — HÖRHAMMER L. et MÜLLER K. (1954): Vorkommen von Rutin in *Rheum*-Arten. Arch. Pharm., Weinheim, 287: 126-128. — KUZMANOV B. A. et KOZUCHAROV S. I. (1971): Aliens in the Bulgarian flora. Boissiera 19: 319-327. — KAO T. C. et CHENG C. Y. (1975): Synopsis of the Chinese *Rheum*. Acta Phytotax. Sin. 13/3: 69-82.

Vytrvalé byliny s tlustými dřevnatými oddenky a kořeny. Lodyhy přímé, silné, duté. Listy jednoduché, celistvé i dlanitě členěné; přízemní listy nápadně velké, dlouze řapíkaté, řapíky silné. Květy malé, oboupohlavné ve svazečcích tvořících velká koncová Jehlancovitá květenství podobná latě; okvětních lístků 6, ± stejné, volné nebo na bázi nepatrně srostlé, neztvrdlé se za plodu; tyčinek 9, ve dvou kruzích (vnější kruh s 6, vnitřní se 3 tyčinkami), semeník jeden, čnělky (2-)3(-4) s kulovitými bliznami. Plod 3hranná, křídlatá nažka. — Asi 40 druhů rozšířených převážně v mírném pásmu Asie. — Entomogam. Anemogam.

Poznámka: U nás pouze pěstované druhy. Oddenky i kořeny revení obsahují androchinonové deriváty, tannoglykosidy, šťavelan vápenatý, škrob apod. Řapíky jsou oblíbenou zeleninou k přípravě kompotů, zavařenin a přidávají se i do pečiva. Kromě minerálních látek obsahují velké množství vitamínů (vitamín A, B₁, C, PP).

Ekologie a cenologie: Píščiny, písčité úhory, výchozy silikátových hornin, na kyselých, živinami chudých půdách. Nejčastěji ve společenstvech tříd *Koelerio-Corynephoretea* a *Sedo-Scleranthetea*, diagnostický druh svazu *Androsacion vandellii*.

Rozšíření v ČSR: Nížiny a pahorkatiny, ve vyšších polohách vázán na pískovce a skalní výchozy (max.: Lipská hora u Mrskles, ca 680 m). Koncentrace lokalit v Polabí, Poohří, v oblasti severočeských pískovců a na j. Moravě po Brno, jinde roztr. nebo chybí. V oreofytiku neroste. Od planárního po suprakolinní stupně, vzácně v nejnižších polohách stupně submontánního. — Mapy: SLAVÍK FKS 1986: 162 (*A. multifida* s. 1.).

T: 1. Doup. pah., 2. Stř. Poohří, 4. Loun.-lab. střed., 5. Terež. kotl., 7. Středočes. tab., 9. Dol. Povlt., 10-15. Polabí, 16. Znoj.-brn. pah., 18. Jihomor. úv., 20. Jihomor. pah., 21. Haná. — M: 28. Tep. vrchy, 31. Plz. pah. (Plzeň), 32. Křivokl., 36. Horaž. pah. (Starý Smolivec), 39. Třeboň. pán. (Lužnice), 41. Stř. Povlt., 46., 50-53., 55. Severočes. písk., 56. Podkrk., 61. Dol. Poorl. (Olešnice u Častolovic), 64. Řičan. ploš., 65. Kutnoh. pah., 66. Hornosáz. pah., 68. Mor. podh. Vysoč., 76. Mor. brána (Veřovice; Příbor).

Elkové rozšíření: Souvislý výskyt v jv. Evropě a v Přední Asii, ve stř. a sz. Evropě ostrůvkovitě až po j. Anglii a stř. Švédsko. — Mapy: DEN NIJS 1983: 70.

Kříženci

Introgresivní hybridizaci hexaploidních a tetraploidních populací zjistil DEN NIJS (1982) ve fyt. o. 76. Mor. brána. Křížence mezi subspeciemi je možné očekávat na lokalitách jejich společného výskytu.

- 1a Čepel vejčitá, výrazně delší než širší, na okraji nápadně zvlněná, řapíky na vnější straně ± oblé; plodní stopky ± zděli nažek **1. *R. rhabarbarum***
 b Čepel široce vejčitá, ± tak dlouhá jako široká nebo o málo delší, na okraji nevýrazně zvlněná, řapíky na vnější straně rýhované; plodní stopky kratší nažek **2. *R. rhaponticum***

1. *Rheum rhabarbarum* L. — reveň kadeřavá

Rheum rhabarbarum LINNAEUS Sp. Pl. 372, 1753. — Syn.: *Rheum undulatum* L. Sp. Pl. ed. 2, 531, 1762.

Lodyhy přímé, až 2 m vys., lysé, ca 4 cm v průměru. Přízemní listy nápadně velké, čepel vejčitá s mírně protaženým vrcholem, 30-90 cm dl., 10-30(-40) cm šir., na ploše nápadně zkrabacená, se silně zvlněným, brvitým okrajem, na bázi srdčitá; řapík silný, ± zděli čepele, nevýrazně žlábkovitý, na vnější straně ± oblý, bez výrazných rýh; lodyžní listy menší, nejvyšší přisedlé. Okvětní lístky žlutavé, 1,5-2,0 mm dl. Nažky ca 8 mm dl., 6-7 mm šir., se světle hnědými křídly. V-VI. Hkf.

$2n = 44$ (extra fines)

Pěstuje se často v zahrádkách i zelinářských závodech pro tlusté řapíky používané jako zelenina. Vyžaduje hlubokou, těžší, na živiny bohatou půdu. V poslední době se pěstování značně rozšířilo; pěstují se i kříženci s následujícím druhem nebo kříženci nejasného původu. U nás se pěstuje nejčastěji kultivar cv. Jara. Vzácně zplaňuje, např. Praha, Bohumín. Původem ze sz. Číny, Mongolska a j. Sibíře.

2. *Rheum rhaponticum* L. — reveň bulharská

Rheum rhaponticum LINNAEUS Sp. Pl. 371, 1753.

Lodyhy přímé, až 1,5 m vys., lysé, ca 3-4 cm

v průměru. Přízemní listy velké, čepel široce vejčitá, 40-70 cm dl., až 40 cm šir., na ploše nevýrazně zkrabacená s mírně zvlněným lysým okrajem, lysá, na bázi srdčitá; řapík ± zděli čepele, žlábkovitý, na hřbetní straně s výraznými podélnými rýhami; lodyžní listy menší, nejvyšší až přisedlé, listy často nahloučené především v dol. polovině lodyhy. Okvětní lístky malé, zelenavé. Nažky ca 8 mm dl., s červenohnědými křídly. V-VII. Hkf.

$2n = 44$ (extra fines)

Podobně jako předcházející druh pěstována pro silné řapíky. Původem snad z bulharských hor (Rila). Otázka původnosti doposud není vyjasněna. Není vyloučeno, že bulharská endemická populace je totožná s některým příbuzným východoasijským druhem, který byl kdysi přinesen do okolí Rílského monastýru a zde zplaněl. V poslední době uváděna i z Norska (mapy: AFE 1979: 37).

Poznámka: Někdy se v parcích pěstuje východoasijská *Rheum officinale* BAILLON (reveň lékařská), s okrouhle ledvinitými, mělce dlanitě laločnými listy a *R. palmatum* L. (r. dlanitá), s listy dlanitě laločnými až -dílými, pocházející z Číny, kde se pěstuje jako léčivka (zejména var. *tanguticum* MAXIM.), především pro oddenky, které se vyvážejí i do Evropy. U nás pokusy s pěstováním tohoto druhu jsou zatím produkčně bezvýznamné.

5. *Polygonum* L. — truskavec, rdesno

Polygonum LINNAEUS Sp. Pl. 362, 1753, typ. cons. — Syn.: *Polygonum* sect. *Polygonum* DC. in LAM. et DC. Fl. Franç. ed. 3, 3: 368, 1805. — *Polygonum* sect. *Avicularia* MEISNER Monogr. Gen. Polyg. Prodr. 43 et 85, 1826. — *Centinodium* (RICHENB.) MONTANDON in FRICHE-JOSET Syn. Fl. Jura Sept. 270, 1856. — *Avicularia* (MEISNER) BÖRNER Abh. Naturwiss. Ver. Bremen 21: 277, 1912.

Lit.: LINDMAN C. A. M. (1904): *Polygonum calcatum* nov. spec. inter *Avicularia*. Bot. Not. 1904: 139-144. — LINDMAN C. A. M. (1912): Wie ist die Kollektivart *Polygonum aviculare* zu spalten? Svensk Bot. Tidskr. 6: 673-696. — CHRTEK J. (1956): Proměnlivost druhu *Polygonum aviculare* L. v ČSR. Preslia 28: 362-368. — SCHOLZ H. (1958-1959): Die Systematik des europäischen *Polygonum aviculare* L. I.-II. Ber. Deutsch. Bot. Ges. 71: 427-434 et 72: 63-72. — SCHOLZ H. (1960): Bestimmungsschlüssel für die Sammelart *Polygonum aviculare* L. Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenburg. 98-100: 180-182. — STYLES B. T. (1960): The taxonomy of the British knotgrasses. In: The biology of weeds, Brit. Ecol. Soc. Symp. no 1: 48-54. — CHRTEK J. (1961): What is *Polygonum aviculare* L. Novit. Bot. Prag. 1961: 6-8. — STYLES B. T. (1962): The taxonomy of *Polygonum aviculare* and its allies in Britain. Watsonia 5: 177-214. — CHRTEK J. (1966): Určování druhů z okruhu rdesna ptačího (*Polygonum aviculare* L.). Zpr. Čs. Bot. Společ. 1: 33-35. — SCHOLZ H. (1977): Bemerkungen zur Merkmalsgeographie des *Polygonum aviculare*, insbesondere des *P. arenastrum*. Verh. Bot. Ver. Prov. Brandenburg. 113: 13-22. — RAFFAELI M. (1979, 1982): Contributi alla conoscenza del genere *Polygonum* L. 2. et 4. Webbia 33: 327-342, 1979 et 35: 361-406, 1982. — CVELEV N. N. (1979): O vidach sekcii *Polygonum* roda *Polygonum* L. v evropejskoj časti SSSR. Nov. Sist. Vysš. Rast. 15 (1978): 128-142. — KRZAK J. (1982): Chromosome numbers within *Polygonum aviculare* L. s. l. from Poland. Acta Biol. Cracov., ser. bot., 24: 1-10. — SCHMID K. (1983): Untersuchungen an *Polygonum aviculare* s. l. in Bayern. Mitt. Bot. Staats-samml. München 19: 29-149.

Jednoleté nebo dvouleté rostliny, často se silně vyvinutým hlavním kúlovým kořenem. Lodyhy plazivé, poléhavé, vystoupavé až přímé, nevětvené nebo řídce větvené, rýhované. Listy řapíkaté, celistvé, celokrajné, nejčastěji kopinaté až podlouhlé, čepel na bázi článkovaná; botky dvoulaloč-